

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انضباط انتظامی

در آموزه‌ها و تربیت نهج البلاغه

مؤلف

دکتر روح‌الله کریمی خویگانی
(استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین)

دانشگاه علوم انتظامی امین

۱۳۹۶

انجمن علمی پژوهش‌های انتظامی ایران

دانشگاه علوم انتظامی امین

انضباط انتظامی در آموزه‌های تربیتی نهج البلاغه

مؤلف: دکتر روح‌الله کریمی خویگانی

ویراستار علمی: دکتر علی مجیبی

ناظر علمی: دکتر حیدر سهرابی

ناشر: دانشگاه علوم انتظامی امین

آماده‌سازی کتاب: فرهنگ‌شناسی

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ..... ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: کهن

نشانی انتشارات: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی، خیابان شهید جدی اردبیلی، دانشگاه علوم انتظامی

امین تلفن: ۴۸۹۳۱۲۹۳

سرشناسه: کریمی خویگانی، روح‌الله، ۱۳۶۰ - عنوان قراردادی: نهج البلاغه. برگزیده. شرح
عنوان و نام پدیدآور: انضباط انتظامی در آموزه‌های تربیتی نهج البلاغه/مؤلف روح‌الله کریمی خویگانی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۲۸۵ص. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۲۳۲-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت: کتابنامه.

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- دیدگاه درباره اخلاق نظامی

موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- Views on military ethics

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. نهج البلاغه -- اخلاق نظامی

موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Military ethics

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. نهج البلاغه -- نقد و تفسیر

موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah - Criticism and

interpretation موضوع: اخلاق نظامی - جنبه‌های مذهبی - اسلام

موضوع: Islam Military ethics - Religious aspects

موضوع: اخلاق اسلامی موضوع: Islamic ethics

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. نهج البلاغه. شرح

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین شناسه افزوده: Amin Police University

رده بندی کنگره: ۹۵/۳۸ BP ۱۳۹۶ ک ۳۵ الف /

رده بندی دیویی: ۹۵۱۵/۲۹۷ شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۰۰۳۶۶

سخن ناشر

کسب علم و دانش و تلاش برای بهره‌گیری از علوم جدید و بومی‌سازی آن برای رفع نیازهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به‌منظور اعتلای اقتدار امت اسلامی از توصیه‌های مهم اسلام است. علوم پلیسی که همگام با پیشرفت بسیاری از علوم محض و تلفیق آنها با یکدیگر، روز به روز نو می‌شود و مرزهایی تازه از دانش می‌سازد، از جمله علمی است که درخت آن در کشورمان در حال رشد و نمو و ثمر دادن است.

تألیف آثار علمی برجسته و معتبر و اشاعه مفاهیم آنها از جمله رهیافت‌های کارآمد و اثربخش است که می‌توان در سایه آن بستری مناسب برای بهره‌گیری از تجربه‌های ارزشمند و دانش بومی نخبگان و کارشناسان علوم پلیسی در کشورمان ساخت. بدیهی است اندیشمندان، خبرگان و کارشناسان امور پلیسی داخلی می‌توانند با تلفیق همگن تجربه‌های خود با علوم و تجربه‌های کارشناسان علوم پلیسی دیگر کشورها باعث پیشبرد دانش پلیسی در کشور شوند. امید است با نشر این گونه آثار تألیفی، گامی هر چند کوچک در این مسیر بلند برداریم و نویسندگان، محققان، کارشناسان و استادان را برانگیزانیم تا تجربه‌ها و توان علمی خود را به رشته تحریر در آورند و عرضه کنند.

انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

تقدیر و تشکر.....	۷
پیش‌گفتار.....	۱۷
فصل اول: کلیات.....	۱۹
۱-۱. مقدمه.....	۱۹
۲-۱. مسئله چیست؟.....	۲۳
۳-۱. اهمیت و ضرورت پرداختن به موضوع این کتاب در چیست؟.....	۲۶
۴-۱. این کتاب چه اهدافی را دنبال می‌کند؟.....	۲۹
۵-۱. این کتاب به چه سؤالاتی پاسخ می‌دهد؟.....	۳۰
۶-۱. این کتاب بر مبنای چه نوع تحقیقی، تدوین و تألیف شده است؟.....	۳۰
۷-۱. کدام روش تحقیق در این کتاب مورد استفاده قرار گرفته است؟.....	۳۱
۸-۱. منابع و روش گردآوری داده‌های این کتاب چگونه بوده است؟.....	۳۴
۹-۱. تعاریف اصطلاحات.....	۳۶
فصل دوم: نیروی انتظامی در نهج البلاغه.....	۳۹
۱-۲. مقدمه.....	۳۹
۲-۲. انسان در نهج البلاغه.....	۴۰
۳-۲. نیروی انتظامی.....	۴۲
۴-۲. نیروی انتظامی در نهج البلاغه.....	۴۳
۱-۴-۲. جُنُودُ اللَّهِ.....	۴۳
۲-۳-۲. عُمَالُ الْأَنْصَافِ وَالرَّقِیقِ.....	۴۴

۴۵	..... حارس ۳-۳-۲
۴۵	..... اهل الحِفاظ ۴-۴-۲
۴۶	..... شُرطه ۵-۴-۲
۵۱	..... نقش نیروی انتظامی در جامعه از دیدگاه نهج البلاغه ۵-۲
۵۵	..... وظایف نیروی انتظامی در نهج البلاغه ۶-۲
۵۵	..... اجرای قوانین الهی ۱-۶-۲
۵۷	..... ستاندن داد ستم‌دیده از ستمگر ۲-۶-۲
۵۸	..... امر به معروف و نهی از منکر ۳-۶-۲
۶۱	..... اقامه حق و باطل ۴-۶-۲
۶۱	..... سازش‌ناپذیری با مخالفان حق ۵-۶-۲
۶۲	..... تقدیم جان، مال و خانواده در راه خدا ۶-۶-۲
۶۲	..... تأمین امنیت جامعه ۷-۶-۲
۶۶	..... جلوگیری از فحشا و منکرات ۸-۶-۲
۶۹	..... فصل سوم: مفهوم انضباط انتظامی در نهج البلاغه
۶۹	..... مقدمه ۱-۳
۶۹	..... مفهوم انضباط ۲-۳
۷۵	..... واژه‌های مرادف انضباط ۳-۳
۷۶	..... نظم ۱-۳-۳
۷۹	..... صف ۲-۳-۳
۸۲	..... قیام ۳-۳-۳
۸۴	..... عدل ۴-۳-۳
۸۶	..... قصد ۵-۳-۳
۸۸	..... رتب ۶-۳-۳
۸۹	..... نسق ۷-۳-۳
۹۰	..... تدبیر ۸-۳-۳

۹۱	..... ۹-۳-۳. نضد
۹۲	..... ۴-۳. انضباط انتظامی
۹۷	..... ۵-۳. مفهوم انضباط انتظامی در نهج البلاغه
۹۸	..... ۱-۵-۳. واژه «نظم» در نهج البلاغه
۱۰۰	..... ۲-۵-۳. واژه «صف» در نهج البلاغه
۱۰۱	..... ۳-۵-۳. واژه «قیام» در نهج البلاغه
۱۰۲	..... ۴-۵-۳. واژه «عدل» در نهج البلاغه
۱۰۳	..... ۵-۵-۳. واژه «رتب» در نهج البلاغه
۱۰۴	..... ۶-۵-۳. واژه «نسق» در نهج البلاغه
۱۰۴	..... ۷-۵-۳. واژه های «تدبیر»، «نضد» و «قصد» در نهج البلاغه
۱۰۵	..... ۶-۳. جمع بندی
۱۱۳	..... فصل چهارم: انضباط در اندیشه دانشمندان مسلمان
۱۱۳	..... ۱-۴. مقدمه
۱۱۳	..... ۲-۴. فارابی
۱۱۳	..... ۳-۴. ابن مسکویه
۱۱۴	..... ۴-۴. ملاصدرا
۱۱۴	..... ۵-۴. ابوالعلاء معری
۱۱۵	..... ۶-۴. عنصرالمعالی
۱۱۶	..... ۷-۴. خواجه نصیرالدین طوسی
۱۱۶	..... ۸-۴. امام خمینی (ره)
۱۱۶	..... ۱-۸-۴. اطاعت پذیری و رعایت سلسله مراتب فرماندهی
۱۱۸	..... ۲-۸-۴. رفتار اسلامی میان بالادست و زیردست
۱۱۸	..... ۹-۴. مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
۱۱۸	..... ۱-۹-۴. اهمیت نیروهای انتظامی
۱۲۰	..... ۲-۹-۴. اهمیت نظم و انضباط

۱۲۳	..... اهمیت آیین‌نامه‌های انضباطی..... ۳-۹-۴
۱۲۴	..... پی نوشت.....
۱۲۷	..... فصل پنجم: اهداف انضباط انتظامی در نهج البلاغه .....
۱۲۷	..... ۱-۵. مقدمه.....
۱۲۷	..... ۲-۵. تعریف هدف.....
۱۲۸	..... ۳-۵. اهمیت و فایده تعیین هدف.....
۱۳۰	..... ۴-۵. اهداف در تعلیم و تربیت اسلامی.....
۱۳۲	..... ۵-۵. هدف غایی انضباط انتظامی در نهج البلاغه.....
۱۳۲	..... ۱-۵-۵. تقرب به خدای متعال.....
۱۳۴	..... ۶-۵. اهداف واسطه‌ای انضباط انتظامی در نهج البلاغه.....
۱۳۵	..... ۱-۶-۵. جنبه معنوی انضباط انتظامی.....
۱۳۵	..... ۱-۱-۶-۵. ایمان و اعتقاد به خدا و مبانی دین مبین اسلام.....
۱۳۸	..... ۲-۱-۶-۵. پای‌بندی به فرایض دینی.....
۱۴۰	..... ۳-۱-۶-۵. پای‌بندی به اخلاق اسلامی.....
۱۴۳	..... ۴-۱-۶-۵. احساس مسئولیت معنوی در قبال نظام حکومت اسلامی.....
۱۵۱	..... ۵-۱-۶-۵. پای‌بندی به قانون.....
۱۵۷	..... ۶-۱-۶-۵. اعتقاد به فرماندهان.....
۱۶۸	..... ۲-۶-۵. جنبه ظاهری انضباط انتظامی.....
۱۶۸	..... ۱-۲-۶-۵. پای‌بندی به ادای احترام نظامی.....
۱۷۲	..... ۲-۲-۶-۵. آراستگی ظاهری.....
۱۷۵	..... ۳-۲-۶-۵. دقت در انجام وظیفه.....
۱۷۷	..... فصل ششم: روش‌های انضباط انتظامی در نهج البلاغه .....
۱۷۷	..... ۱-۶. مقدمه.....
۱۷۷	..... ۲-۶. تعریف روش.....

- ۳-۶. تقسیم‌بندی روش‌های انضباط انتظامی ۱۷۹
- ۴-۶. روش‌های انضباط انتظامی در آموزه‌های تربیتی نهج‌البلاغه ۱۸۱
- ۵-۶. روش‌های معطوف به هدف غایی انضباط انتظامی در نهج‌البلاغه ۱۸۱
- ۱-۵-۶. هماهنگ‌سازی زبان و قلب ۱۸۲
- ۶-۶. روش‌های معطوف به اهداف واسطه‌ای انضباط انتظامی ۱۸۳
- ۱-۶-۶. روش‌های معطوف به اهداف جنبه معنوی انضباط ۱۸۳
- ۱-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به هدف ایمان و اعتقاد به خدا و مبانی دین مبین اسلام ۱۸۴
- ۱-۱-۱-۶-۶. انجام عمل صالح ۱۸۴
- ۲-۱-۱-۶-۶. پیکار در راه حق ۱۸۵
- ۳-۱-۱-۶-۶. تحمل مصائب و شداید ۱۸۵
- ۴-۱-۱-۶-۶. صدق به قیمت ضرر ۱۸۶
- ۵-۱-۱-۶-۶. اهداء صدقه ۱۸۶
- ۶-۱-۱-۶-۶. سرزنش نفس ۱۸۷
- ۷-۱-۱-۶-۶. ابراز غیرت ۱۸۸
- ۸-۱-۱-۶-۶. پرهیز از نشست و برخاست با هواپرستان ۱۸۹
- ۹-۱-۱-۶-۶. پرهیز از کذب با وجود نفع ۱۹۱
- ۱۰-۱-۱-۶-۶. پرهیز از سخن فراتر از عمل ۱۹۱
- ۲-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به هدف انجام فرائض دینی ۱۹۲
- ۱-۲-۱-۶-۶. استعانت از خدا ۱۹۲
- ۲-۲-۱-۶-۶. ترک مستحبات به هنگام ضرر به واجبات ۱۹۲
- ۳-۲-۱-۶-۶. تحمیل به نفس ۱۹۳
- ۳-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به هدف پای‌بندی به احکام و ارزش‌های اخلاق اسلامی ۱۹۶
- ۱-۳-۱-۶-۶. تعصب در افعال نیکو ۱۹۶
- ۲-۳-۱-۶-۶. تقوا ۱۹۸
- ۳-۳-۱-۶-۶. اقتدا به الگو ۲۰۴

- ۲۰۷..... خود میزانی. ۴-۳-۱-۶-۶
- ۲۰۸..... رعایت اصول اخلاقی نظامی. ۵-۳-۱-۶-۶
- ۲۰۹..... روش‌های معطوف به هدف احساس مسئولیت معنوی در قبال نظام حکومت اسلامی. ۴-۱-۶-۶
- ۲۱۰..... التزام و وفاداری با حاکم اسلامی. ۱-۴-۱-۶-۶
- ۲۱۱..... خیرخواهی نسبت به حاکم اسلامی. ۲-۴-۱-۶-۶
- ۲۱۲..... اطاعت‌پذیری از حاکم اسلامی. ۳-۴-۱-۶-۶
- ۲۱۳..... کسب بصیرت. ۴-۴-۱-۶-۶
- ۲۱۴..... روش‌های معطوف به هدف پایبندی به قانون. ۵-۱-۶-۶
- ۲۱۵..... عامل به قانون بودن فرماندهان. ۱-۵-۱-۶-۶
- ۲۱۶..... تن دادن به مساوات در برابر قانون. ۲-۵-۱-۶-۶
- ۲۱۷..... نظارت بالادست بر زیردست. ۳-۵-۱-۶-۶
- ۲۱۸..... تشویق و تنبیه فرمانده. ۴-۵-۱-۶-۶
- ۲۱۹..... توسعه معیشت زیردستان. ۵-۴-۱-۶-۶
- ۲۲۰..... روش‌های معطوف به هدف اعتقاد به فرماندهان. ۶-۱-۶-۶
- ۲۲۱..... شایسته‌گزینی. ۱-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۲..... تکریم زیردستان. ۲-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۳..... روشنگری در عزل و نصب‌ها. ۳-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۴..... محبت. ۴-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۵..... تقسیم کار. ۵-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۶..... بسترسازی برای انتقاد. ۶-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۷..... پرهیز از استبداد. ۷-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۸..... ادای حق متقابل. ۸-۶-۱-۶-۶
- ۲۲۹..... پرهیز از احتجاج. ۹-۶-۱-۶-۶
- ۲۳۰..... تملق‌ناپذیری از زیردستان. ۱۰-۶-۱-۶-۶
- ۲۳۱..... روش مشاوره به زیردستان. ۱۱-۶-۱-۶-۶

۲۴۹.....	۷-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به اهداف انضباط ظاهری
۲۴۹.....	۱-۷-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به هدف احترامات
۲۵۰.....	۲-۷-۱-۶-۶. معرفی شیوه صحیح ادای احترام
۲۵۱.....	۳-۷-۱-۶-۶. پاسخ بهتر ادای احترام از سوی مافوق
۲۵۲.....	۸-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به هدف آراستگی ظاهری
۲۵۲.....	۱-۸-۱-۶-۶. سیما آرایی
۲۵۳.....	۹-۱-۶-۶. روش‌های معطوف به هدف دقت در انجام وظیفه
۲۵۴.....	۱-۹-۱-۶-۶. اجتناب از شتابزدگی
۲۵۷.....	فصل هفتم: جمع بندی و پیشنهادها
۲۵۷.....	۱-۸. خلاصه یافته‌ها
۲۶۶.....	۲-۸. پیشنهادها
۲۶۶.....	۱-۲-۸. پیشنهادهای کاربردی
۲۶۹.....	۲-۲-۸. پیشنهادهای پژوهشی
۲۷۱.....	منابع